

TRADUCERE PROVIZORIE

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL

JULIANE KOKOTT

prezentate la 7 septembrie 2006¹(1)

Cauza C-369/04

Hutchison 3G UK Ltd și alții

împotriva

Commissioners of Customs & Excise

[cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare introdusă de VAT and Duties Tribunal Londra (Regatul Unit)]

„A se vedea directivă privind taxa pe valoarea adăugată – Noțiunea de activitate economică – Organisme de drept public în calitate de persoane impozabile – Atribuirea prin licitație a licențelor de utilizare a frecvențelor pentru servicii de telecomunicații mobile de generația a treia (UMTS/IMT2000)”

I – Introducere

1. În martie/aprilie 2000, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord a fost primul stat membru care a atribuit prin licitație cinci loturi de licențe de utilizare a anumitor benzi de frecvențe care permit oferirea de servicii de telecomunicații mobile de tipul UMTS/IMT2000⁽²⁾ (numite de asemenea servicii de telecomunicații mobile de generația a treia – 3G). Aparatele de telecomunicații mobile 3G dispun de o capacitate de transmisie a datelor superioară telefoanelor mobile din generațiile anterioare. Acestea permit îndeosebi oferirea unor servicii multimedia precum videoconferințele, accesul la internet și serviciile online. Se consideră că introducerea telecomunicațiilor mobile UMTS reprezintă un progres tehnic semnificativ care deschide întreprinderilor de telecomunicații numeroase domenii de activitate noi.

2. Prin urmare, întreprinderile erau dispuse să plătească redevențe importante pentru licențe. Atribuirea licențelor prin licitație a permis Radiocommunications Agency (denumită în continuare „RA”) să realizeze un venit total de aproape 22,5 miliarde GBP (la data respectivă, aproximativ 38,4 miliarde de euro). RA este o autoritate subordonată Ministerului Comerțului și Industriei; aceasta a organizat atribuirea prin licitație în numele ministerului.

3. Cinci întreprinderi de telecomunicații, și anume reclamanții din litigiul principal, au dobândit fiecare, în urma licitației, un lot de licențe. Acestea apreciază că atribuirea licențelor este o operațiune supusă taxei pe valoarea adăugată și că redevențele pentru licențe ar fi fost grevate de taxa pe valoarea adăugată. În prezent, acestea solicită restituirea taxei pe valoarea

ad?ugat? care se pretinde a fi fost pl?tit?(3), în valoare total? de 3 347 698 000 GBP (reprezentând aproximativ 5 miliarde de euro), motivând c? ar avea drept de deducere. Autorit?ile fiscale ale Regatului Unit nu consider?, în schimb, c? atribuirea prin licita?ie a licen?elor constituie o activitate impozabil? în sensul Celei de a ?asea directive privind taxa pe valoarea ad?ugat?(4) (denumit? în continuare „A ?asea directiv?”).

4. Conform articolului 4 alineatele (1) ?i (2) din A ?asea directiv?, sunt supuse impozit?rii numai opera?iunile pe care o persoan? impozabil? le desf??oar? în cadrul activit??ii sale economice. Conform articolului 4 alineatul (5), A ?asea directiv? nu asimileaz?, în principiu, statul ?i organismele acestuia unei persoane impozabile atunci când ac?ioneaz? în calitate de autorit??i publice. Elementul cheie al prezentei proceduri îl constituie interpretarea acestor dispozi?ii cu privire la atribuirea prin licita?ie a licen?elor UMTS.

5. Într-o cerere de pronun?are a unei hot?râri preliminare paralel?(5), în care prezent?m de asemenea concluzii ast?zi, Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien formuleaz? întreb?ri similare cu ocazia examin?rii atribuirii de drepturi de utilizare a frecven?elor UMTS în Austria.

6. În plus, alte state membre au urmat exemplul Regatului Unit, încasând de asemenea redeven?e importante pentru licen?e, chiar dac? nu atât de ridicate ca în Regatul Unit – raportate la num?rul de clien?i poten?iali pentru telecomunica?iile mobile(6). Importan?a special? a prezentei proceduri ?i a celei paralele declan?ate de Austria nu este legat?, a?adar, numai de sumele enorme care sunt în joc. Ele au de asemenea valoare de cauze?pilot pentru litigii similare în alte state membre.

II – Cadrul juridic

A – Dispozi?ii referitoare la taxa pe valoarea ad?ugat?

1. Dreptul comunitar

7. Conform articolului 2 punctul 1 din A ?asea directiv?, taxa pe valoarea ad?ugat? se aplic?:

„livr?rilor de bunuri ?i prest?rilor de servicii, efectuate cu titlu oneros pe teritoriul ??rii de c?tre o persoan? impozabil? care ac?ioneaz? ca atare; [...]” [traducere neoficial?]

8. Articolul 4 din A ?asea directiv? define?te persoana impozabil? dup? cum urmeaz?:

„(1) «Persoan? impozabil?» înseamn? orice persoan? care, în mod independent, desf??oar? în orice loc orice activitate economic? men?ionat? la alineatul (2), indiferent de scopul sau de rezultatele activit??ii respective.

(2) Activit??ile economice men?ionate la alineatul (1) cuprind toate activit??ile produc?orilor, comercian?ilor sau persoanelor care presteaz? servicii, inclusiv activit??ile miniere ?i activit??ile agricole ?i activit??ile prestate în cadrul profesiunilor liberale. Exploatarea bunurilor corporale sau necorporale în scopul ob?inerii de venituri cu caracter de continuitate este de asemenea considerat? activitate economic?.

[...]

(5) Statele, autorit?ile regionale ?i locale ?i alte organisme de drept public nu sunt considerate persoane impozabile pentru activit??ile sau opera?iunile în care se angajeaz? ca autorit??i publice, chiar ?i atunci când colecteaz? taxe, redeven?e, contribu?ii sau pl??i în leg?tur? cu activit??ile sau cu opera?iunile respective.

Cu toate acestea, atunci când se angajează în asemenea activități sau operațiuni, ele sunt considerate persoane impozabile pentru activitățile sau operațiunile respective în măsura în care calitatea lor de persoane neimpozabile determină denaturări semnificative ale concurenței.

În orice caz, aceste organisme sunt considerate persoane impozabile în ceea ce privește activitățile cuprinse în anexa D, cu condiția ca aceste activități să nu fie efectuate la o scară neglijabilă.

[...]” [traducere neoficială]

9. În anexa D se menționează la punctul 1 „telecomunicațiile” ca activitate menționată la articolul 4 alineatul (5) al treilea paragraf din A șasea directivă.

2. Dispozițiile naționale

10. Legea din 1994 privind taxa pe valoarea adăugată (Value Added Tax Act) (denumită în continuare „VAT Act 1994”) prevede la articolul 4 alineatul (1):

„Taxa pe valoarea adăugată se aplică tuturor livrărilor de bunuri sau prestațiilor de servicii efectuate în Regatul Unit, dacă acestea sunt livrări sau prestații impozabile efectuate de o persoană impozabilă în cadrul activității sale economice.”

11. Articolul 41 alineatul 1 din VAT Act 1994 prevede în plus:

„Prezenta lege se aplică livrărilor sau prestațiilor impozabile efectuate de stat în același mod în care se aplică livrărilor sau prestațiilor impozabile efectuate de persoanele impozabile.”

12. Articolul 41 alineatul (2) din VAT Act 1994 prevede:

„În cazul în care o livrare de bunuri sau o prestare de servicii efectuată de un organism public nu constituie exercitarea unei activități cu caracter economic, însă trezoreria apreciază că bunuri similare sunt livrate sau ar putea să fie livrate sau prestații de servicii sunt efectuate sau ar putea să fie efectuate de către persoane impozabile în cadrul exercitării unei activități cu caracter economic, livrarea de bunuri sau prestarea de servicii efectuată de către acest organism este asimilată, în aplicarea acestei legi și cu condiția ca trezoreria să dispună în acest sens, unei livrări sau unei prestații efectuate în cadrul unei activități cu caracter economic exercitate de acest organism.”

13. La 14 aprilie 2000, United Kingdom Treasury a emis instrucțiuni fiscale care prevăd că „orice livrare de mărfuri sau prestare de servicii descrisă în lista 2, efectuată de un organism public menționat în lista 1, este asimilată, în aplicarea acestei legi [VAT Act 1994], unei livrări sau unei prestații efectuate în cadrul unei activități cu caracter economic exercitate de acest organism”. Lista 1 face trimitere la ministerul comerțului și industriei. Lista 2 menționează în special „atribuirea de licențe, certificate, autorizații sau orice alte drepturi, altele decât drepturile funciare”, precum și „telecomunicațiile”.

B – *Cadrul juridic al atribuirii frecvențelor UMTS*

14. Frecvențele de utilizare reprezintă o resursă limitată. Spectrul frecvențelor exploatabile din punct de vedere tehnic a fost deja atribuit în mare parte diferitelor servicii și tipuri de exploatare. Pentru evitarea perturbărilor, fiecare exploatare dispune de segmente (benzi de frecvență) delimitate precis între ele. Reglementarea mondială a frecvențelor este rezultatul lucrărilor Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor (UIT), o organizație internațională care activează sub egida

Națiunilor Unite.

15. Benzile de frecvențe deschise telecomunicațiilor mobile UMTS/IMT-2000 au fost stabilite în principiu în 1992, în cadrul Conferinței mondiale a radiocomunicațiilor (CMR 92). În Rezoluția 212, Conferința mondială a radiocomunicațiilor din 1997 menționează că, spre sfârșitul anului 2000, se așteaptă să fie puse în funcțiune serviciile de telecomunicații mobile IMT-2000.

16. La nivel european, Conferința europeană de poștă și telecomunicații (CEPT)(7) pregătete, la rândul său, punerea în funcțiune a telecomunicațiilor mobile de generația a treia. Comitetul European pentru Radiocomunicații (CER), care face parte din această organizație, a definit în special spectrul frecvențelor disponibile prin Decizia ERC/DEC(97)/07 din 30 iunie 1997(8).

17. Partea din spectrul frecvențelor rezervată telecomunicațiilor mobile de generația a treia se subîmparte, la rândul său, în segmente în care mai mulți operatori pot exploata în același timp rețele de telecomunicații mobile. Întinderea drepturilor de utilizare a frecvențelor atribuite, precum și numărul lor diferă de la un stat membru la altul(9). În timp ce Austria și Germania, de exemplu, au împărțit spectrul la șase operatori, în Belgia și în Franța nu au existat decât trei. Definiția lășimii benzilor deschise pentru exploatarea unei rețele se face, aadar, cu o anumită marjă de apreciere – în limitele cerințelor tehnice minime.

1. Dreptul comunitar

18. În perioada relevantă în cauză, Directiva 97/13/CE(10) stabilea cadrul juridic comunitar pentru atribuirea autorizațiilor generale și individuale pentru servicii de telecomunicații.

19. În conformitate cu articolul 3 alineatul (3) din Directiva 97/13, „statele membre nu pot elibera licențe individuale decât dacă beneficiarul obține accesul la resurse limitate, fizice sau de altă natură, ori dacă este supus unor obligații speciale ori dacă beneficiază de drepturi speciale, conform prevederilor anexei III”. [traducere neoficială]

20. Secțiunea a III-a din Directiva 97/13 (articolele 7-11) reglementează în detaliu licențele individuale. Articolul 10 prevede că statele membre pot limita numărul de licențe individuale în măsura necesară garantării unei utilizări eficiente a spectrului de frecvențe radio. Acestea trebuie, în acest sens, să țină seama în mod corespunzător de necesitatea de a crește la maximum avantajele pentru utilizator și de a înlesni dezvoltarea concurenței. Statele membre atribuie aceste licențe individuale pe baza unor criterii de selecție obiective, nediscriminatorii, transparente, echilibrate și detaliate.

21. În conformitate cu articolul 11 alineatul (1) din Directiva 97/13, atribuirea licențelor se poate face cu perceperea unor taxe pentru acoperirea cheltuielilor. Alineatul (2) permite, în plus, impunerea altor taxe:

„Fără a aduce atingere prevederilor alineatului (1), în situația unor resurse limitate, statele membre pot autoriza autoritățile de reglementare să impună redevențe pentru a ține seama de necesitatea de a asigura o utilizare optimă a acestei resurse. Aceste redevențe sunt nediscriminatorii și țin în special seama de necesitatea de a promova dezvoltarea unor servicii inovatoare și a concurenței.” [traducere neoficială]

22. Directiva 97/13 a fost abrogată prin Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru)(11). Spre deosebire de Directiva 97/13, articolul 9 alineatul (3) din Directiva 2002/21 prevede în prezent în mod expres că statele membre pot

permite întreprinderilor să își transfere drepturile de utilizare a frecvențelor radio altor întreprinderi.

23. Pentru acest caz, articolul 9 alineatul (4) din Directiva 2002/21 prevede următoarele:

„Statele membre se asigură că intenția unei întreprinderi de a-și transfera drepturile de utilizare a frecvențelor radio este comunicată autorităților naționale de reglementare responsabile cu alocarea frecvențelor, că orice transfer se efectuează în conformitate cu procedurile prevăzute de autoritatea națională de reglementare și că acesta este făcut public. Autoritățile naționale de reglementare se asigură că astfel de transferuri nu denaturează concurența. În cazul în care utilizarea frecvenței radio a fost armonizată prin aplicarea Deciziei nr. 676/2002/CE (Decizia privind spectrul radio) sau a altor măsuri comunitare, astfel de transferuri nu generează nicio schimbare în utilizarea frecvenței radio respective.”

24. De asemenea, aici prezintă interes Decizia nr. 128/1999/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 14 decembrie 1998 privind introducerea coordonată în Comunitate a unui sistem de comunicații mobile și fîr_fir (UMTS) de generația a treia (12) (denumit în continuare „Decizia UMTS”). Prin această decizie, Parlamentul European și Consiliul au dat într-un fel semnalul de introducere pe plan european a telecomunicațiilor mobile UMTS.

25. Considerentele Deciziei UMTS menționează dezvoltările și dispozițiile internaționale referitoare la telecomunicații mobile de generația a treia. Articolul 3 alineatul (1) din Decizia UMTS impune statelor membre să pună în aplicare un sistem de autorizare a UMTS cel târziu la 1 ianuarie 2000. În conformitate cu articolul 3 alineatul (3), „acestea asigură, în conformitate cu legislația comunitară, ca furnizarea UMTS să fie organizată în benzile de frecvențe care sunt armonizate de CEPT [...]”. [traducere neoficială]

2. Dispozițiile naționale

26. În conformitate cu articolul 1 din Legea din 1949 privind telegrafia fîr_fir (Wireless Telegraphy Act 1949) (denumit în continuare „WTA 1949”), „Este interzisă crearea sau utilizarea unei stații de telegrafie fîr_fir sau instalarea ori utilizarea unui aparat de telegrafie fîr_fir fîr_fir deținerea unei licențe atribuite în acest scop în temeiul literei (a) a acestui articol de către secretarul de stat.” WTA 1949 prevede aplicarea unor sancțiuni penale în cazul încălcării acestei interdicții.

27. În 1997, ministerul a întreprins importante lucrări împreună cu RA pentru a pregăti atribuirea licențelor UMTS. Aceste autorități au auzit mediile interesate și au făcut apel la consilieri externi. Aceste lucrări s-au finalizat prin elaborarea dispozițiilor de bază care reglementează atribuirea licențelor UMTS.

28. Legea din 1998 privind telegrafia fîr_fir (Wireless Telegraphy Act 1998) (denumit în continuare „WTA 1998”) a stabilit liniile directoare privind atribuirea licențelor, permițând în special să fie percepute sume care depășesc cheltuielile administrative. Aceste sume vor fi stabilite înându-se seama de următoarele elemente:

- gestionarea și utilizarea eficientă a spectrului electromagnetic;
- orice avantaj economic care rezultă din utilizarea telegrafiei fîr_fir;
- dezvoltarea serviciilor inovatoare și
- concurența în furnizarea serviciilor de telecomunicații.

29. Alte aspecte specifice ale atribuirii licen?elor UMTS au fost reglementate de Regulamentele din 1999 privind telegrafia f?r? fir (licen?e pentru a treia genera?ie) [Wireless Telegraphy (Third Generation Licences) Regulations 1999] (denumite în continuare „WTA Regulations”), adoptate în temeiul WTA 1998. WTA Regulations precizeaz? în anex? în special segmentul de cinci licen?e care trebuie atribuite. De aici rezult? c? licen?ele A ?i B acoper? fiecare câte o band? dubl?(13) de 2×15 MHz, iar licen?ele C, D ?i E acoper? fiecare o band? .dubl? de 2×10 MHz. Licen?a A este rezervat? unui operator de telecomunica?ii mobile care nu este înc? prezent pe pia?a Regatului Unit.

30. Normele detaliate pentru participarea la atribuirea prin licita?ie, precum ?i desf??urarea acesteia au fost publicate într-o comunicare din 22 decembrie 1999. Pentru a fi admis s? participe la atribuirea prin licita?ie, candidatul trebuia, între altele, s? constituie o cau?iune de 50 de milioane GBP. Pe de alt? parte, ofertele minime fuseser? stabilite între 89,3 ?i 125 de milioane GBP, în func?ie de întinderea licen?ei.

31. Sistemul de comercializare de frecven?e, pe care statele membre o pot desf??ura în temeiul articolului 9 alineatul (3) din Directiva 2002/21, nu era înc? pus în aplicare în acel moment în Regatul Unit.

III – Situa?ia de fapt ?i întreb?rile preliminare

32. În total, patru întreprinderi deja stabilite în Regatul Unit ?i nou? noi operatori poten?iali au participat la licita?ia care s?a desf??urat între 6 martie ?i 27 aprilie 2000. Urm?torii candida?i au ob?inut o licen??:

Licen?a

Câ?tig?torul

Ultima ofert? în GBP

Licen?a A (rezervat? noilor operatori)

TIW UMTS (UK) Limited (în prezent Hutchinson 3G UK Limited) (operator nou)

4 384 700 000

Licen?a B

Vodafone Limited (operator stabilit)

5 964 000 000

Licen?a C

BT3G Limited(14) (operator stabilit)

4 030 100 000

Licen?a D

One2One Personal Communications Limited (în prezent T?Mobile [UK] Limited) (operator stabilit)

4 003 600 000

Licen?a E

Orange 3G Limited (operator stabilit)

4 095 000 000

Total

22 477 400 000

33. Licen?ele au fost atribuite în mai ?i în septembrie 2000 ?i sunt valabile până la 31 decembrie 2021. Dobânditorii au achitat integral redeven?ele pentru licen?e în 2000. Cheltuielile administrative legate de pregătirea ?i de desfășurarea licita?iilor s-au ridicat la 8 milioane GBP (aproximativ, 13,7 milioane de euro).

34. Titularii licen?elor sunt obligați, între altele, să pună în funcțiune înainte de 31 decembrie 2007 un serviciu de telecomunicații într-o zonă care să cuprindă cel puțin 80 % din populația Regatului Unit ?i ulterior să îl mențină. În plus, ei trebuie să obțină o autorizație în temeiul articolului 7 din Legea telecomunicațiilor din 1984 (Telecommunications Act 1984), care să le permită, în general, să presteze servicii de telecomunicații mobile.

35. Reclamantele apreciază că redeven?ele corespunzătoare licen?elor conțineau și taxa pe valoarea adăugată. Acestea solicită, așadar, rambursarea taxei pe valoarea adăugată ca taxă achitată în amonte pentru prestații proprii impozabile. Commissioners of Customs & Excise au respins cererea de rambursare. În opinia lor, acordarea licen?elor nu era o operațiune supusă taxei pe valoarea adăugată. După ce acțiunea acestora a fost respinsă în primă instanță, reclamantele au sesizat VAT and Duties Tribunal, care a adresat Curții, prin decizia din 24 august 2004, următoarele întrebări preliminare, în temeiul articolului 234 CE:

„1. Având în vedere împrejurările descrise în expunerea faptelor care nu sunt contestate de către pârți [...], expresia «activitate economică» trebuie interpretată, în vederea aplicării articolului 4 alineatele (1) ?i (2) din A șasea directivă, în sensul că aceasta cuprinde atribuirea, de către secretarul de stat, a licen?elor prin scoaterea la licitație a unor drepturi de utilizare a echipamentelor de telecomunicații în segmente determinate ale spectrului electromagnetic (denumită în continuare «activitatea») ?i care sunt considerațiile pertinente pentru a se răspunde la această întrebare?

2. Având în vedere împrejurările descrise în expunerea faptelor, care sunt considerațiile pertinente pentru a se răspunde la întrebarea dacă, exercitând activitatea, secretarul de stat acționa sau nu în calitate de «autoritate publică» în sensul articolului 4 alineatul (5) din A șasea directivă?

3. Având în vedere împrejurările descrise în expunerea faptelor, se poate considera că (i) activitatea constituie parțial o «activitate economică» ?i/sau (ii) că aceasta este parțial exercitată de către un organism de drept public care acționează în calitate de autoritate publică ?i că, prin urmare, aceasta ar fi numai parțial supusă taxei pe valoarea adăugată în temeiul Celei de a șasea directive?

4. Care trebuie să fie gradul de probabilitate a unei „denaturări semnificative a concurenței” în sensul articolului 4 alineatul (5) paragraful al doilea din A se a doua directivă și care trebuie să fie gradul de apropiere în timp a unei astfel de denaturări în raport cu exercitarea unei activități precum respectiva activitate pentru ca persoana care o desfășoară să fie considerată persoană impozabilă pentru această activitate în temeiul prevederii menționate. În ce măsură principiul neutralității fiscale afectează, dacă este cazul, răspunsul la această întrebare?

5. Termenul „telecomunicații” prevăzut în anexa D la A se a doua directivă [la care face trimitere articolul 4 alineatul (5) al treilea paragraf din A se a doua directivă] se referă la atribuirea de către secretarul de stat a unor licențe prin scoaterea la licitație a drepturilor de utilizare a echipamentelor de telecomunicații în segmente determinate ale spectrului electromagnetic, având în vedere împrejurările descrise în expunerea faptelor?

6. Dacă (i) un stat membru decide să pună în aplicare articolul 4 alineatele (1) și (5) din A se a doua directivă prin adoptarea unei legi care abilitază o autoritate publică (cum este, în cauza de față, Trezoreria Regatului Unit) să adopte instrucțiuni în care se arată care sunt achizițiile de bunuri și prestările de servicii efectuate de către autoritățile publice asimilabile operațiunilor impozabile și dacă (ii) această autoritate publică adoptă sau intenționează să adopte, în temeiul acestei abilitări, instrucțiuni care prevăd că anumite operațiuni sunt impozabile, principiul care reiese din hotărârea din 13 noiembrie 1990, *Marleasing* (C-106/89, Rec., p. I-4135, punctul 8), este pertinent pentru interpretarea legii naționale și a instrucțiunilor menționate (și, dacă este cazul, în ce fel)?

IV – **Aprecieri juridice**

A – *Cu privire la prima întrebare preliminară: existența unei activități economice*

36. Prin intermediul primei întrebări formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă atribuirea prin licitație a licențelor care conferă dreptul de exploatare a echipamentelor de telecomunicații în segmente determinate ale spectrului electromagnetic constituie o activitate economică în sensul articolului 4 alineatele (1) și (2) din A se a doua directivă.

37. Conform articolului 4 alineatul (1) din A se a doua directivă, persoană impozabilă înseamnă orice persoană care desfășoară în mod independent o activitate economică, indiferent de scopul sau de rezultatele activității respective. Această prevedere nu definește, așadar, numai calitatea de persoană impozabilă, ci și condițiile în care activitatea unei persoane este supusă taxei pe valoarea adăugată.

38. Articolul 4 alineatul (2) din A se a doua directivă cuprinde o enumerare foarte largă a ceea ce se consideră activitate economică în sensul alineatului (1). Printre acestea figurează de asemenea, în special, în afara tuturor activităților de producător, de comerciant sau de prestator de servicii, operațiunea care constă în exploatarea unui bun incorporeal în vederea obținerii de venituri cu caracter de continuitate.

39. Din această definiție, Curtea a dedus că acestea „scot în evidență întinderea domeniului de aplicare al noțiunii de activități economice, precum și caracterul obiectiv al acesteia, în sensul că activitatea este considerată ca atare, independent de scopurile sau de rezultatele sale”(15).

40. Intențiile subiective urmărite de respectiva persoană în activitatea sa sunt, prin urmare, lipsite de relevanță. Dacă situația ar fi diferită, administrația fiscală ar trebui să recurgă la anchete pentru determinarea intențiilor persoanei impozabile, ceea ce ar fi contrar obiectivelor sistemului comun de asigurare a securității juridice și de facilitare a actelor inerente aplicării taxei

pe valoarea adăugată, prin luarea în considerare, în afară de cazurile excepționale, a naturii obiective a respectivei operațiuni(16).

41. Vom examina, în primul rând, obiectiva care respinge orice idee de activitate economică întrucât atribuirea prin licitație a licențelor UMTS ar servi la reglementarea pieței. Trebuie să se cerceteze în continuare dacă operațiunea trebuie considerată drept exploatare a unui bun incorporat în scopul obținerii de venituri cu caracter permanent în sensul articolului 4 alineatul (2) din Așasea directivă.

1. Obiectivul care constă în reglementarea pieței exclude orice activitate economică?

42. Atribuirea prin licitație a licențelor este determinată de împrejurarea că radiofrecvențele reprezintă o resursă limitată. Partea din spectrul electromagnetic disponibil pentru servicii de telecomunicații mobile este delimitată prin convenții internaționale. În cadrul acestei părți, numai un număr limitat de rețele de telecomunicații mobile poate fi exploatat în același timp. Statul trebuie, inevitabil, să reglementeze situația pentru a garanta o exploatare ordonată și lipsită de orice perturbare.

43. Decizia UMTS impune statelor membre să pună în aplicare procedurile administrative necesare pentru introducerea serviciilor UMTS.

44. Directiva 97/13 și actele normative naționale care o transpun constituie cadrul juridic concret care dă naștere unor obligații ale statelor membre în atribuirea benzilor de frecvență. În conformitate cu articolul 10 din Directiva 97/13, acestora le revine obligația de atribuire a licențelor individuale menționate pe baza unor criterii de selecție obiective, nediscriminatorii, transparente, echilibrate și detaliate. Articolul 11 alineatul (2) din Directiva 97/13 le permite impunerea unor redevențe pentru a se ține seama de necesitatea de a asigura o utilizare optimă a acestei resurse.

45. Regatul Unit a hotărât să atribuiască prin licitație licențele care conferă dreptul de utilizare a anumitor frecvențe de telecomunicații. Veniturile obținute din licitație au fost considerate redevențe în sensul articolului 11 alineatul (2) din Directiva 97/13. Conform celor indicate de Regatul Unit, procedura licitației trebuia să permită stabilirea întreprinderilor care dau cea mai mare valoare economică licențelor și care oferă astfel garanția obținerii celui mai mare avantaj posibil din exploatarea licențelor. Dimpotrivă, nu era incidentă obținerea unor venituri importante pentru stat.

46. Statele membre care au prezentat observații, precum și Comisia deduc din aceste împrejurări că acordarea licențelor UMTS de către ministru sau de către RA nu a fost de natură economică în sensul articolului 4 alineatele (1) și (2) din Așasea directivă, ci a fost o măsură de reglementare a pieței.

47. Această interpretare nu poate fi primită.

48. În măsura în care o activitate constituie o activitate economică în înțelesul reglementării privind taxa pe valoarea adăugată, aceasta depinde de natura sa obiectivă, care trebuie determinată avându-se în vedere împrejurările exterioare concrete. Obiectivul urmărit de această activitate, mai exact reglementarea accesului pe piața telecomunicațiilor mobile în conformitate cu dispozițiile de drept comunitar și stabilirea celui mai potrivit operator, este, dimpotrivă, lipsit de interes. Obiectivele de această natură nu trebuie să fie luate în considerare în încadrarea unei activități în conformitate cu jurisprudența citată(17).

49. Licitația a avut ca obiect dreptul de utilizare pe o perioadă de 20 de ani a anumitor

radiofrecven?e pentru exploatarea unei re?ele de telecomunica?ii mobile. Acest drept a fost dobândit de întreprinderile care au formulat ofertele cele mai ridicate în cadrul licita?iei.

50. Nici încadrarea juridic? a acord?rii licen?elor de c?tre stat – în calitate de autoriza?ie de drept administrativ sau de presta?ie de drept civil –, nici defini?ia dat? contrapresta?iei corespunz?toare a întreprinderii – redeven?? sau pre?(18) – nu sunt determinante pentru stabilirea naturii obiective a activit??ii. Într?adev?r, licen?a a fost în orice caz atribuit? doar la v?rsarea sumei rezultate din licita?ie, astfel încât presta?ia financiar? este legat? direct de acordarea licen?ei. Plata nu reprezint? de altfel o tax? care acoper? numai cheltuielile administrative.

51. P?r?ile nu sunt de acord asupra problemei de a se ?ti dac? procedura de licita?ie a fost conceput? în special pentru ob?inerea de venituri ridicate. Astfel, s?ar putea vedea, de exemplu, în acordarea a numai cinci licen?e în total, iar nu ?ase – ca în Germania – o sc?dere artificial? a ofertei, care a contribuit la cre?terea venitului din licita?ie. Pe de alt? parte, decizia de a introduce pe pia?? cinci licen?e s?ar putea justifica de asemenea prin considera?ii privind reglementarea pie?ei(19). În plus fa?? de cei patru candida?i stabili?i deja în Regatul Unit, trebuia s? apar? un nou actor pentru cre?terea concuren?ei. Dac? pia?a ar fi trebuit s? fie împ?r?it? între un num?r mai mare de concuren?i, rentabilitatea investi?iilor mari în re?ele nu ar mai fi fost, dup? toate probabilit?ile, garantat?.

52. În sfâr?it, această problem? poate r?mâne la fel de bine deschis?, la fel ca ?i aceea dac? procedura de atribuire a licen?elor a fost conceput? în ideea realiz?rii acestor venituri.

53. Obiectiv, ministrul a atribuit, într?adev?r, licen?ele în schimbul unei presta?ii financiare care se presupune c? reflect? valoarea economic? a licen?elor ?i care a dep??it net cheltuielile efectuate pentru această procedur? de atribuire. Se prevedea mai întâi ob?inerea unor venituri importante din moment ce guvernul stabilise în regulamentul licita?iei oferte minime mergând pân? la 125 de milioane GBP. Faptul c? aceste venituri s?au aflat sau nu s?au aflat în centrul ac?iunii statului sau c? nu au fost decât un efect secundar inerent acestui tip de procedur? de atribuire nu poate avea nicio inciden?? asupra încadr?rii atribuirii licen?elor prin licita?ie în raport cu taxa pe valoarea ad?ugat?.

54. Faptul c? atribuirea licen?elor s?a înscris în final într?un cadru normativ inspirat din reglementarea comunitar? nu se opune ca aceasta s? fie considerat? activitate economic?. Respectarea acestor date juridice nu confer? actului decât o orientare (obligatorie) care, cu atât mai mult, nu trebuie luat? în considerare pentru ca o opera?iune s? fie sau s? nu fie considerat? activitate economic?(20).

55. Consultarea anexei D punctul 7 la A ?asea directiv? arat? c? o activitate de reglementare poate fi supus? taxei pe valoarea ad?ugat? ca activitate economic?. Printre activit??ile considerate, într?adev?r, activit??i ale statului supuse taxei pe valoarea ad?ugat?, în conformitate cu articolul 4 alineatul (5) al treilea paragraf din A ?asea directiv?, în această anex? figureaz? opera?iunile organismelor de interven?ie agricol? privind produse agricole ?i efectuate în aplicarea regulamentelor de organizare comun? a pie?ei acestor produse. Dac? un organism de interven?ie vinde produse din stocul s?u, trebuie, prin urmare, s? plăteasc? taxa pe valoarea ad?ugat?, de?i opera?iunile au ca scop în primul rând reglementarea pie?ei, iar nu ob?inerea unor venituri.

56. În temeiul caracteristicilor obiective externe ale opera?iunii, no?iunii de activitate economic? i se d? o întindere vast?, care este conform? concep?iei Cur?ii în această problem?(21). Dac?, în acest stadiu al examin?rii, s?ar considera deja c? un organism public ac?ioneaz? pentru îndeplinirea misiunii sale legale, directiva ar avea un domeniu de aplicare dintr?odată redus considerabil. În special, nu ar mai exista decât o marj? redus? pentru aplicarea

articolului 4 alineatul (5) din A 7asea directivă, cu toate că această prevedere cuprinde norme speciale în ceea ce privește autoritățile publice.

57. Într-adevăr, în special în hotărârea cunoscută sub numele Eurocontrol(22), citată de unele dintre părți, Curtea s-a pronunțat în sensul că exercitarea prerogativelor publice nu cuprinde activități economice reglementate de normele de concurență din Tratatul CE.

58. Totuși, normele de concurență în A 7asea directivă privind taxa pe valoarea adăugată au la bază noțiuni diferite privind activitatea economică. Normele de concurență referin exercitarea puterii publice ca fiind un criteriu de excludere, eliminând din domeniul lor de aplicare o activitate economică. În același timp, ele nu cuprind un regim special care să vizeze activitățile statului în exercitarea puterii publice.

59. Noțiunea de activitate economică cuprinsă în articolul 4 alineatele (1) și (2) din A 7asea directivă este mai cuprinzătoare decât cea reținută de normele de concurență. În primul rând, exercitarea puterii publice nu are aici nicio incidență. Acest aspect nu este luat în considerare decât într-un stadiu ulterior al examinării, mai exact, în cadrul regimului special prevăzut la articolul 4 alineatul (5). Această prevedere ar fi complet superfluă dacă, prin analogie cu normele de concurență, A 7asea directivă nu ar avea în niciun mod vocația de a fi aplicată actelor de autoritate publică.

2. Exploatarea unui bun în vederea obținerii de venituri cu caracter de continuitate

60. În conformitate cu articolul 4 alineatul (2) din A 7asea directivă, este considerată în special ca activitate economică o operațiune care cuprinde exploatarea unui bun corporal sau incorporeal în scopul obținerii unor venituri cu caracter de continuitate. Dreptul de utilizare a frecvențelor reprezintă un bun incorporeal.

61. Conform unei jurisprudențe constante, principiul neutralității sistemului comun al taxei pe valoarea adăugată urmărește ca noțiunea de exploatare să acopere toate operațiunile, fără a se lua în considerare forma lor juridică(23). Astfel, Curtea a apreciat că reprezintă exploatare a unor bunuri, spre exemplu, închirierea, care trebuie considerată activitate economică în sensul articolului 4 alineatul (2) din A 7asea directivă(24). Regatul Unit a atribuit reclamantelor, în schimbul plății unei sume de bani, o licență care permite utilizarea frecvențelor pe o perioadă limitată. Această operațiune, care se apropie de o închiriere sau de o arendă, trebuie considerată drept exploatare a unui bun incorporeal în scopul obținerii de venituri.

62. Guvernele danez și olandez susțin totuși că veniturile obținute nu au caracter de *continuitate* din moment ce atribuirea licențelor a fost o operațiune unică.

63. În vreme ce termenul „nachhaltig”, care figurează în versiunea în limba germană, nu este extrem de clar, compararea cu alte versiuni lingvistice arată foarte clar că veniturile obținute trebuie să se raporteze la o anumită durată(25). Exploatarea comercială a unui bun cu simplu titlu ocazional nu constituie, prin urmare, o activitate economică în sensul articolului 4 alineatele (1) și (2) din A 7asea directivă, după cum a stabilit Curtea în hotărârea Enkler(26).

64. Atribuirea licențelor care trebuie analizată în speță nu este totuși o exploatare ocazională, în acest sens. Vom aminti pe scurt cuprinsul cauzei Enkler pentru clarificarea situației. Se pune problema de a se stabili dacă închirierea ocazională a unui camping-car, pe care proprietarul îl utilizează de altfel în principal cu titlu privat, trebuie să fie considerată și ea o exploatare a unui bun în scopul obținerii de venituri cu caracter de continuitate.

65. Curtea și-a întemeiat examinarea pe natura bunului. Faptul că un bun este destinat unei

exploatare exclusiv economică este suficient, în general, pentru a se admite că proprietarul său îl exploatează în cadrul activităților economice și, în consecință, pentru realizarea unor venituri cu caracter de continuitate. În schimb, dacă un bun este, prin natura sa, susceptibil de a fi utilizat atât în scopuri economice, cât și private, va trebui analizat ansamblul condițiilor exploatare sale pentru a se determina dacă este utilizat în scopul obținerii de venituri care prezintă efectiv un caracter de continuitate(27).

66. În cazul dreptului de utilizare a radiofrecvențelor pentru furnizarea telecomunicațiilor UMTS se poate lua în considerare doar o exploatare economică. Rezultă că în acest caz nu se mai pune problema de a se delimita exploatarea economică de cea privată a unui bun. Nu mai poate fi vorba nici de o exploatare economică strict ocazională care are un caracter secundar față de o exploatare privată.

67. Faptul că licențele nu au fost atribuite decât o singură dată pentru o perioadă lungă nu face totuși ca exploatarea lor economică să fie ocazională. În această privință, nu trebuie să fie luat în considerare frecvența cu care o persoană impozabilă desfășoară operațiuni similare, ci trebuie să se analizeze dacă bunul în sine produce venituri în mod durabil. În speță, nu există niciun dubiu asupra acestui aspect. Dreptul de utilizare a frecvențelor a fost atribuit pentru 20 de ani și aduce venituri statului în toată această perioadă.

68. Faptul că redevența trebuie achitată printr-o plată unică în momentul acordării licenței, iar nu sub forma unei rente periodice nu schimbă cu nimic caracterul de continuitate al veniturilor obținute. Teoretic, redevența pentru licență ar fi putut fi concepută, de asemenea, sub altă formă. Aplicarea Celei de a șasea directive nu poate depinde totuși de modalitățile de plată a redevenței pentru licență, care are la bază valoarea pierzilor.

69. În mod independent de aceasta, o licență este susceptibilă de a fi remisă sau retrasă înainte de termen, astfel încât nu poate fi vorba de o atribuire unică a dreptului de utilizare pentru 20 de ani.

70. În sfârșit, atribuirea limitată în timp a dreptului de utilizare nu este comparabilă cu vânzarea de titluri, pe care Curtea nu o asimilează – atunci când nu intervine în contextul gestiunii comerciale a patrimoniului – unei activități economice pentru două motive(28).

71. Veniturile obținute din deținerea și din vânzarea de titluri – mai exact, dividendele și câștigurile – nu rezultă din utilizarea lor activă, ci decurg direct din dreptul de proprietate. Spre deosebire de acestea, veniturile obținute din atribuirea licențelor nu sunt venituri care decurg numai din dreptul de a dispune de frecvențe, precum dividendele sau câștigul, ci venituri care provin din exploatarea acestui drept.

72. Produsele vânzării de titluri nu sunt, pe de altă parte, încasate decât o singură dată. Din moment ce bunul a pierzătorul patrimoniului vânzătorului, acesta nu îl mai poate exploata pentru a obține venituri. În schimb, statul nu renunță definitiv la dreptul de a dispune de frecvențe. Dimpotrivă, acest drept îi revine cel târziu la expirarea licenței și atunci poate fi din nou atribuit.

73. Prin urmare, trebuie să se răspundă astfel la prima întrebare:

Atribuirea prin licitație, realizată de un organism de stat, a licențelor care cuprind dreptul de utilizare pe o perioadă dată a unei pierzător determinate a spectrului electromagnetic pentru oferirea de servicii de telecomunicații UMTS trebuie asimilată, în împrejurările litigiului din acțiunea principală, exploatarea unui bun incorporat în scopul obținerii de venituri cu caracter de continuitate și, astfel, unei activități economice în sensul articolului 4 alineatele (1) și (2) din A șasea directivă.

B – Cu privire la a doua, a treia, a patra și a cincea întrebare preliminar?: condiții în care organisme publice acționează în calitate de persoane impozabile

1. Observație prealabilă referitoare la structura articolului 4 alineatul (5) din A șasea directivă

74. Articolul 4 alineatul (5) din A șasea directivă cuprinde norme distincte pentru a se stabili dacă statul trebuie asimilat unei persoane impozabile(29).

75. Norma de bază care figurează în primul paragraf prevede că statele, autoritățile regionale și locale și celelalte organisme de drept public nu sunt considerate persoane impozabile pentru activitățile sau operațiunile în care se angajează ca autorități publice. Dispoziția exclude astfel de la impunerea generală autoritățile publice, chiar și atunci când desfășoară o activitate economică în sensul articolului 4 alineatele (1) și (2) din A șasea directivă. Exercițarea puterii publice este astfel asimilată unui act al unui consumator privat.

76. În conformitate cu al doilea paragraf, statul are totuși calitatea de persoană impozabilă, prin derogare de la primul paragraf, atunci când calitatea de persoană neimpozabilă ar conduce la o denaturare semnificativă a concurenței. Ideea care stă la baza acestei dispoziții este că anumite organisme ale statului pot – chiar și atunci când își desfășoară activitățile ca autorități publice – să intre în relații concurențiale cu prestări ale concurenților privați. Această dispoziție are astfel rolul de a garanta neutralitatea fiscală(30).

77. În sfârșit, în conformitate cu al treilea paragraf, organismele de stat au calitatea de persoane impozabile pentru activitățile enumerate în anexa D, în măsura în care acestea nu sunt neglijabile. Activitățile care sunt enumerate pot fi, prin urmare, luate în considerare fără a fi nevoie să se analizeze dacă statul le îndeplinește în exercitarea puterii publice.

78. Domeniile menționate în anexa D – inclusiv serviciile de telecomunicații – privesc în esență prestații economice(31) care sunt sau au fost cel mai adesea îndeplinite de stat în exercitarea puterii publice numai datorită importanței acestora pentru interesul general, dar care ar putea fi oferite și de particulari(32). Anumite ramuri economice menționate au fost între timp liberalizate. Particularii se află astfel în concurență efectivă atât cu operatori privați, cât și, întotdeauna, cu vechile monopoluri de stat care subzistă. A șasea directivă a luat evident în considerare această evoluție de la adoptarea sa în 1977.

79. Dacă atribuirea licențelor de telecomunicații mobile ar trebui considerată activitate care nu este neglijabilă în domeniul telecomunicațiilor, ea ar fi în orice caz supusă taxei pe valoarea adăugată, fără a se analiza exercitarea puterii publice sau o denaturare concretă a concurenței. Astfel, pare util să se răspundă la a cincea întrebare înainte de a fi abordate a doua, a treia și a patra întrebare.

2. Cu privire la a cincea întrebare preliminar?: noțiunea de servicii de telecomunicații prevăzută în anexa D la A șasea directivă include atribuirea de licențe UMTS prin licitație?

80. Părțile nu sunt de acord, în esență, asupra aspectului dacă noțiunea „telecomunicații” din anexa D punctul 1 include numai oferta de servicii de telecomunicații(33) însăși – aceasta este ceea ce susțin guvernele care au prezentat observații și Comisia – sau, în egală măsură, activitățile care sunt legate de aceasta și, prin urmare, și atribuirea de licențe, după cum susțin reclamantele.

81. Din formularea anexei D nu se poate deduce nici un indiciu care să permită clarificarea acestei controverse. Nu se poate acorda nicio semnificație faptului că versiunea în limba germană

utilizează? noțiunea perimat? între timp „Fernmeldewesen”, iar nu noțiunea „Telekommunikation”. În alte versiuni, aici se află noțiunea aflată anterior în uz în fiecare limbă (a se vedea, de exemplu, „telecommunications” respectiv „*télécommunications*”). În rest, noțiunile „Fernmeldewesen” și „Telekommunikation” sunt aproape sinonime, după cum a arătat guvernul german în mod întemeiat.

– Interpretarea istorică?

82. Printr-o interpretare istorică, s-ar putea susține că atribuirea licențelor de telecomunicații mobile unor particulari nu ar putea fi acoperită de noțiunea de telecomunicații întrucât licențele de această natură nu existau sub nicio formă în momentul adoptării directivei, în 1977. Într-adevăr, la acel moment, administrațiile de stat ale serviciilor de poștă îndeplineau în regie proprie toate prestările din sfera telecomunicațiilor. Astfel, legiuitorul comunitar nu a dorit, probabil, să adopte la început norme referitoare la licențele de telecomunicații.

83. Totuși, metoda de interpretare istorică nu are, oricum, decât o relevanță secundară și nu poate fi determinantă prin ea însăși(34). În plus, este cu atât mai mult necesar ca dispozițiile cuprinse în Așasea directivă să fie interpretate în mod sistematic, luându-se în special în considerare obiectivul acesteia.

– Interpretarea sistematică?

84. Pe plan sistematic, definiția prestării de servicii de telecomunicații dată la articolul 9 alineatul (2) litera (b) a zecea liniuă din Așasea directivă(35) ar putea, în primul rând, să prezinte interes. Aceasta are următorul cuprins:

„«Servicii de telecomunicații» înseamnă servicii care au ca obiect transmiterea, emiterea și recepția de semnale, înscrisuri, imagini și sunete sau de informații de orice natură prin cablu, radio, mijloace optice sau alte mijloace electromagnetice, inclusiv cedarea dreptului de utilizare a mijloacelor pentru astfel de transmițeri, emiteri sau recepții. [...]” [traducere neoficială]

85. În cazul prestărilor de servicii, articolul 9 definește locul care este considerat locul de prestare a serviciilor. Alineatul (2) litera (e) determină de asemenea în acest cadru, în special pentru prestările de servicii de telecomunicații care sunt definite în acest loc, că, pentru prestările de servicii în afara frontierelor, locul prestării este locul unde prestatorul își are sediul.

86. În măsura în care anumite guverne și Comisia consideră pe fond că este oportun să tragă concluzii din această definiție, acestea apreciază că nu include decât prestări de servicii de telecomunicații în sens strict. Drepturile de utilizare, enumerate în această dispoziție, „a mijloacelor pentru astfel de transmițeri, emiteri sau recepții” se referă, în opinia lor, la infrastructură, iar nu la licențe de utilizare a frecvențelor.

87. Reclamantele deduc contrariul din acest fragment care, în limba engleză, are următorul cuprins: „including the related transfer or assignment of the right to use capacity for such transmission, emission or reception”. Noțiunea „capacity” este cu siguranță folosită de asemenea, în opinia lor, în sensul de „frequency spectrum capacity”.

88. Într-adevăr, versiunea în limba engleză pare să permită această interpretare. Alte versiuni lingvistice contribuie totuși la susținerea interpretării guvernelor care au prezentat observații și a Comisiei(36). În cazul unei eventuale diferențe între versiunile lingvistice, finalitatea dispoziției dobândește o importanță specială(37) care, de asemenea, pledează în acest caz împotriva includerii atribuirii de licențe.

89. După cum arată în mod întemeiat guvernul olandez, reglementarea trebuie să garanteze că prestările de servicii de telecomunicații efectuate din state terțe către clienți din Comunitate sunt impozitate în Comunitate(38). Această apreciere este valabilă doar pentru prestările de servicii de telecomunicații în sens strict. Prin urmare, licențele sunt în orice caz atribuite de autoritățile respective din propria lor țară. În plus, în majoritatea cazurilor, dobânditorii prestațiilor, mai exact, destinatarii prestațiilor, pot de asemenea să fie stabiliți în statul în care este atribuită licența, deoarece este puțin probabil ca o rețea de telecomunicații mobile UMTS să fie pusă în funcțiune și exploatată în lipsa unui sediu comercial fix sau a unei filiale în statul respectiv.

90. În plus, guvernele danez, olandez și al Regatului Unit, precum și Comisia fac referire la definiția serviciilor de telecomunicații care figurează în directivele adoptate în această materie privind piața internă. Interpretarea Celei de a șasea directive prin luarea în considerare a definițiilor formulate în actele normative care reglementează respectiva materie și care nu urmăresc obiective diferite de reglementare a taxei pe valoarea adăugată este absolut conformă cu jurisprudența Curții de Justiție(39).

91. Articolul 2 punctul 4 din Directiva 90/387/CEE a Consiliului din 28 iunie 1990 de instituire a pieței comune a serviciilor de telecomunicații prin punerea în aplicare a operațiilor de rețele deschise (40) definește serviciile de telecomunicații ca fiind „serviciile care constau, în întregime sau parțial, în transmiterea și în direcționarea de semnale printr-o rețea de telecomunicații prin procedee de telecomunicații, cu excepția radiodifuziunii și a televiziunii”. [traducere neoficială] Potrivit acestei definiții, atribuirea licențelor UMTS nu reprezintă un serviciu de telecomunicații.

92. Rămân totuși îndoieli referitoare la întrebarea dacă definițiile noțiunilor pe care le-am citat mai sus pot fi transpuse fără restricție în anexa D, deoarece ele se raportează de fiecare dată la „Telekommunikationsdienste”, respectiv, „Telekommunikationsdienstleistungen” („telecommunication services” în versiunile în limba engleză), în timp ce în anexa D se menționează „Fernmeldewesen” („telecommunications” în versiunea în limba engleză). Această noțiune ar putea fi înțeleasă ca o descriere mai largă a acestui domeniu de activitate, care include și alte activități decât prestările de servicii de telecomunicații în sens strict.

— Interpretarea teleologică

93. Scopul normei cuprinse în articolul 4 alineatul (5) al treilea paragraf coroborat cu anexa D este totuși decisiv. După cum a arătat avocatul general Alber, activitățile enumerate în anexa D sunt activități pentru care beneficiul economic este esențial și evident(41).

94. Aceste prestații fiind sau putând să fie *prin însăși natura lor* oferite și de particulari, în general se presupune că influența asupra concurenței este importantă. Scopul normei este ca în această situație să se asimileze statul unei persoane private impozabile. În conformitate cu cel de al doilea paragraf, celelalte prestații ale statului nu sunt supuse taxei pe valoarea adăugată decât în cazul în care există un risc de denaturare semnificativă a concurenței.

95. Asimilarea statului cu o persoană privată impozabilă se raportează numai pe planul prestațiilor de servicii de telecomunicații în sens strict, deoarece aceste prestații pot fi oferite în același timp și de particulari. În schimb, în stadiul actual(42) de evoluție, atribuirea unică a licențelor de utilizare a anumitor porțiuni ale spectrului frecvențelor este o competență rezervată statului(43). Chiar dacă atribuirea licențelor trebuia probabil, în anumite împrejurări, să se afle în raporturi de concurență cu revânzarea licențelor de către particulari(44), nu se impune nicio asimilare generală a statului cu persoanele private impozabile. În orice caz, trebuie mai degrabă să se examineze dacă impozitarea prestațiilor statului este necesară pentru protejarea concurenței conform criteriilor cuprinse în articolul 4 alineatul (5) al doilea paragraf din A șasea

directiv?.

96. Trebuie, prin urmare, s? se r?spund? la a cincea întrebare c? no?iunea „telecomunica?ii”, care figureaz? în anexa D punctul 1 la A ?asea directiv?, nu acoper?, în stadiul actual de evolu?ie, atribuirea prin licita?ie a licen?elor UMTS realizat? de stat.

3. Cu privire la a doua întrebare preliminar?: exercitarea autorit??ii publice în sensul articolului 4 alineatul (5) primul paragraf din A ?asea directiv?

97. În conformitate cu articolul 4 alineatul (5) primul paragraf din A ?asea directiv?, trebuie îndeplinite cumulativ dou? condi?ii pentru ca norma privind neimpozitarea s? fie aplicabil?, ?i anume, exercitarea de activit??i de c?tre un organism public ?i exercitarea de activit??i în calitate de autoritate public?(45). Ministrul ?i RA îndeplinesc în mod incontestabil prima condi?ie.

98. Curtea a explicat astfel a doua condi?ie în hot?rârea Fazenda Pública/Câmara Municipal do Porto(46):

„În ceea ce prive?te această ultim? condi?ie, modalit??ile de exercitare a activit??ilor în cauz? sunt cele care permit s? se determine sfera neimpozit?rii organismelor publice [...](47).

Astfel, rezult? dintr-o jurispruden?? consacrat? a Cur?ii c? activit??ile desf??urate în calitate de autorit??i publice în sensul articolului 4 alineatul (5) primul paragraf din A ?asea directiv? sunt acelea îndeplinite de organismele de drept public în cadrul regimului juridic care le este propriu, cu excluderea activit??ilor pe care le exercit? în acelea?i condi?ii juridice ca ?i operatorii economici priva?i [...](48).”

99. Curtea a ad?ugat c? nu se poate întemeia pe obiectul sau pe scopul acestei activit??i(49).

100. Reclamantele deduc din jurispruden?? c?, mai întâi, determinant? este forma pe care o îmbrac? actul. Atribuirea licen?elor prin licita?ie s?a realizat în acelea?i condi?ii ca ?i cele care ar fi fost aplicabile în dreptul englez opera?iunilor de drept privat. În opinia acestora, nu poate fi luat în considerare faptul c? atribuirea prin licita?ie a servit la reglementarea pie?ei.

101. Statele membre care au prezentat observa?ii ?i Comisia subliniaz? în schimb c? atribuirea licen?elor UMTS este, potrivit dispozi?iilor relevante na?ionale ?i comunitare, rezervat? numai statului, care este supus în această privin?? unor obliga?ii speciale.

102. Trebuie s? se constate în această privin?? c?, în conformitate cu articolul 2 alineatul (1) litera (a) din Directiva 97/13, numai o autoritate na?ional? de reglementare poate atribui licen?e individuale care permit exploatarea unei re?ele de telecomunica?ii. Autoritatea trebuie s? respecte astfel condi?iile care figureaz? la articolele 9 ?i 10 din directiv?. Atunci când un stat membru nu acord? decât un num?r limitat de licen?e individuale, el trebuie s? realizeze selec?ia pe baza unor criterii obiective, nediscriminatorii, transparente, echilibrate ?i detaliate [articolul 10 alineatul (3) din Directiva 97/13]. Redeven?ele ob?inute în acest temei sunt supuse condi?iilor cuprinse în articolul 11 alineatul (2) din Directiva 97/13.

103. Chiar dac? aprecierea final? a cadrului juridic na?ional este rezervat? instan?ei de trimitere, nu exist? nicio îndoial? c?, în conformitate cu WTA 1949 ?i cu WTA 1998, precum ?i cu WTA Regulations, atribuirea unei licen?e UMTS poate fi rezervat? exclusiv ministrului. Obliga?iile pe care i le impune reglementarea na?ional? î?i au originea în cerin?ele formulate prin Directiva 97/13. În plus, numai ministrul poate retrage licen?a, ?i aceasta nu numai în cazurile prev?zute chiar în licen?ă, ci ?i pentru motive care ?in de siguran?a na?ional? sau pentru îndeplinirea obliga?iilor de drept comunitar sau de drept interna?ional(50).

104. Ministrul, reprezentat de RA, a atribuit astfel licen?ele UMTS în conformitate cu un regim juridic care îi este propriu. Niciun particular nu putea atribui licen?e de acest tip. Aceasta permite s? se concluzioneze c? atribuirea licen?elor prin licita?ie a fost o activitate care apar?inea unui organism de stat în cadrul puterii publice.

105. Acest lucru nu este incompatibil cu faptul c? licen?ele au fost adjudecate prin licita?ie, procedur? împrumutat? din dreptul civil ?i la care pot recurge, prin urmare, ?i particularii.

106. Curtea a considerat într?adev?r c? modalit??ile de punere în aplicare sunt determinante. Ar fi totu?i prea restrictiv s? în?elegem prin aceasta doar „cum”, mai exact, numai forma actului. Ceea ce intereseaz? mai degrab?, în primul rând, este s? se analizeze dac? dispozi?iile aplicabile permit, în cele din urm?, particularilor s? desf??oare o activitate similar?. În acest caz, statul ar trebui considerat persoan? impozabil? pentru a nu se compromite neutralitatea impunerii taxei pe valoarea ad?ugată. În schimb, faptul c? statul exercit? prerogative care îi sunt conferite exclusiv recurgând la o procedur? cunoscut? de dreptul civil nu are nicio inciden?? asupra neutralit??ii fiscale.

107. Nu normele generale de drept civil referitoare la atribuirea prin licita?ie sunt decisive, ci cadrul juridic concret în care se înscrie atribuirea prin licita?ie a licen?elor.

108. Teza reclamantelor ar conduce la concluzia c? puterea public? nu se exercit? decât atunci când statul adopt? acte administrative, mai exact, când ac?iunea sa este strict reglementat? de dreptul administrativ. Totu?i, Curtea a respins expres aceast? concep?ie în hot?rârile pe care le?a pronun?at în cauzele privind plata taxei de autostrad?(51).

109. În hot?rârea Fazenda Pública/Câmara Municipal do Porto(52), întrucât administrarea parcurilor publice presupunea folosirea prerogativelor de putere public?, Curtea concluzionat c? activitatea era supus? unui regim special de drept public. În viziunea Cur?ii, un act de drept administrativ, în care cet??eanul se afl? într?un raport de subordonare fa?? de stat, constituie astfel un indicator al exercit?rii autorit??ii publice în sensul articolului 4 alineatul (5) primul paragraf din A ?asea directiv?, f?r? a fi o condi?ie obligatorie pentru aceast? exercitare(53).

110. În afar? de aceasta, aplicarea unitar? a Celei de a ?asea directive ar putea risca s? fie compromis? dac?, pentru a analiza forma pe care o îmbrac? ac?iunea, se are în vedere ca temei cadrul juridic, deoarece este posibil ca în anumite state membre statul s? se foloseasc? mai des decât în alte state membre de instrumente de drept privat. Delimitarea dintre instrumentele de drept public ?i cele de drept privat poate de asemenea s? difere de la o ordine juridic? na?ional? la alta.

111. 121. Trebuie în plus s? se atrag? aten?ia asupra faptului c? articolul 4 alineatul (5) primul paragraf din A ?asea directiv? impune numai ca presta?ia s? fie îndeplinit? de respectivele organisme *în calitate de autorit??i publice*. Astfel, licita?ia drepturilor de utilizare a frecven?elor nu poate fi privit? în mod izolat(54). Aceast? activitate se înscrie mai degrab? în cadrul general al administr?rii frecven?elor ?i al reglement?rii sectorului telecomunica?iilor. În acest context, statul

ac?ioneaz? în principal în calitate de autoritate public? mai ales prin faptul c? transpune în dreptul intern cerin?ele deciziei UMTS sau pe acelea ale directivelor referitoare la pia?a intern?. Acesta ac?ioneaz? de asemenea în calitate de autoritate public? atunci când aplic? sanc?iuni penale pentru exploatarea necorespunz?toare a instala?iilor de telecomunica?ii în WTA 1949 sau când retrage o licen?? pentru motive de siguran?? na?ional? sau pentru îndeplinirea obliga?iilor de drept comunitar ori de drept interna?ional.

112. De altfel, nu este nicio contradic?ie în faptul c? în prezenta analiz? se ia în considerare contextul juridic mai larg al activit??ii, în timp ce numai aspectul exterior trebuie s? fie determinant pentru calificarea unei activit??i ca fiind economic?. Cu siguran??, este mai degrab? în conformitate cu logica articolului 4 din A ?asea directiv? s? se garanteze deplina aplicare a directivei, dându?se o interpretare larg? alineatelor (1) ?i (2) într-o prim? faz? ?i ?inându?se seama, îns? la momentul aplic?rii alineatului (5), de condi?iile juridice speciale în care ac?ioneaz? statul.

113. În fine, calificarea atribuirii licen?elor prin licita?ie ca fiind o activitate desf??urat? în calitate de autoritate public? nu este repus? în discu?ie din cauza veniturilor importante ob?inute astfel de stat. Într?adev?r, dup? cum s?a demonstrat, aceasta poate s? determine atribuirea unui caracter economic ac?iunii statului în sensul articolului 4 alineatul (2) din A ?asea directiv?. Activit??ile desf??urate în calitate de autoritate public? subzist? totu?i atunci când statul ac?ioneaz? în temeiul unui regim juridic special care îi este propriu.

114. Prin urmare, la a doua întrebare trebuie s? se r?spund? astfel:

Prin activit??i desf??urate în calitate de autorit??i publice, în sensul articolului 4 alineatul (5) primul paragraf din A ?asea directiv?, se în?eleg activit??ile pe care le exercit? organismele de drept public în cadrul unui regim special de drept public. Împrejurarea c? statul se achit? de îndatoririle care i?au fost încredin?ate în mod exclusiv recurgând la o procedur? cunoscut? de dreptul civil sau c? ob?ine venituri importante din activitatea sa nu exclude faptul c? acesta ac?ioneaz? în calitate de autoritate public?.

4. Cu privire la a treia întrebare preliminar?: activitatea poate fi par?ial economic? sau desf??urat? par?ial în calitate de autoritate public??

115. Reclamantele au sus?inut, în subsidiar, c? acordarea licen?elor UMTS a avut, cel pu?in par?ial, caracter economic sau c? s?a desf??urat, par?ial, prin exercitarea puterii publice.

116. Trebuie s? se arate în prealabil c? hot?rârea Armbrecht(55), la care reclamantele fac referire în această privin??, privea utilizarea par?ial? a unui bun în scopuri economice ?i consecin?ele care decurgeau din aceasta cu privire la dreptul de deducere a taxei achitate în amonte. În spe?? este vorba, în schimb, de a se stabili dac? atribuirea licen?elor prin licita?ie era ea îns??i supus? taxei pe valoarea ad?ugat? prin faptul c? a fost organizat? de o persoan? impozabil? în cadrul activit??ii sale economice.

117. În hot?rârea CPP(56), Curtea a ar?tat c? orice prestare de servicii trebuie în mod normal s? fie considerat? distinct? ?i independent?. Întrucât prestarea care const? într-un singur serviciu în plan economic nu trebuie descompus? artificial pentru a nu fi alterat? func?ionalitatea sistemului taxei pe valoarea ad?ugat?, este important s? fie stabilite elementele caracteristice ale opera?iunii în cauz? pentru a se determina dac? persoana impozabil? ofer? consumatorului, considerat drept consumator mediu, mai multe prest?ri principale distincte sau o prestare unic?. Dac? nu exist? decât o singur? opera?iune, ?i aceasta trebuie s? fie în principiu supus? unui tratament unic în scopul colect?rii taxei pe valoarea ad?ugat?(57).

118. Niciun element din decizia de trimitere nu permite să se afirme că atribuirea licențelor UMTS se descompune în două sau în mai multe prestații. Rezultă mai degrabă că o licență a fost atribuită printr-un singur act, colectându-se în schimb o redevență unică.

119. Este lipsit de importanță în această privință faptul că au fost mai întâi determinate prin licitație titularul licenței și valoarea redevenței, iar ulterior a fost numai atribuită licența în schimbul plății redevenței, deoarece aceste ultime operațiuni sunt simple modalități de executare care nu trebuie analizate separat de atribuirea prin licitație.

120. Prin această prestare unică, statul a îndeplinit evident o activitate economică, după cum am afirmat deja, dar a exercitat în același timp puterea publică. În absența unor elemente de fapt care să permită o descompunere în mai multe prestații care trebuie examinate distinct unele de altele, a treia întrebare are un caracter ipotetic și nu trebuie, prin urmare, să primească răspuns(58).

5. Cu privire la a patra întrebare preliminară: lipsa impozitării determină o denaturare semnificativă a concurenței?

121. În conformitate cu articolul 4 alineatul (5) al doilea paragraf din A șasea directivă, organismele statului sunt considerate persoane impozabile și în cazul activităților care le sunt impuse în calitate de autorități publice, dacă tratarea lor ca persoane neimpozabile ar conduce la denaturări semnificative ale concurenței.

122. Conform celor statuate de Curte în hotărârea Comune di Carpaneto Piacentino, statele membre sunt obligate:

„să asigure calificarea drept persoane impozabile a organismelor de drept public pentru activitățile pe care le exercită în calitate de autorități publice în cazul în care aceste activități pot fi exercitate de asemenea în raporturi de concurență cu aceștia, de către particulari, dacă această calitate de persoane neimpozabile este susceptibilă să conducă la o denaturare semnificativă a concurenței [...]”(59).

123. Atribuirea inițială a licențelor fiind rezervată exclusiv statului, este exclusă orice concurență între prestații identice ale statului și ale altor operatori în momentul scoaterii licențelor la licitație. Reclamantele susțin totuși că atribuirea de către stat a frecvențelor cu scutire de TVA ar putea intra în raporturi de concurență cu o eventuală revânzare ulterioară a licențelor de către operatori privați.

124. Cu toate acestea, licențele atribuite în 2000 cuprind la punctul 4 o clauză de interzicere a transferului. În acel moment, nici Directiva 97/13, nici WTA 1998 nu prevedeau comercializarea licențelor.

125. Într-o notă informativă a ministerului din 1 noiembrie 1999 se poate citi totuși că licențele scoase la licitație pot fi declarate ulterior transferabile, în cazul creșterii pieței frecvențelor. Însă, tot conform acestei note, nu există nicio certitudine privind crearea acesteia sau, după caz, data respectivă. Articolul 9 alineatul (4) din Directiva 2002/21 cuprinde în prezent indicații privind condițiile care trebuie respectate în cazul transferului drepturilor de utilizare a frecvențelor. Potrivit datelor cuprinse în decizia de trimitere, autoritățile din Regatul Unit nu prevăd începerea comercializării de frecvențe înainte de 2007.

126. În acest context, instanța de trimitere întreabă care este gradul de probabilitate și de iminență pe care trebuie să îl prezinte „denaturarea semnificativă a concurenței” în sensul

articolului 4 alineatul (5) din A ?asea directiv? ?i ce importan?? are în acest context principiul neutralit??ii taxei pe valoarea ad?ugat?.

127. În această privin??, trebuie s? se arate mai întâi c? această calitate de persoan? impozabil? sau de persoan? neimpozabil? trebuie apreciat? în principiu în momentul prest?rii(60). Rezult? c?, în principiu, influen?a asupra concuren?ei trebuie s? intervin? tot în acest moment.

128. Aceasta presupune c?, în momentul atribuirii frecven?elor, exista deja o pia?? a drepturilor de utilizare respective, ceea ce înseamn?, în primul rând, c? trebuiau s? existe deja drepturi de utilizare comparabile ?i, în al doilea rând, c? aceste drepturi puteau fi transferate între particulari. Numai în aceste condi?ii atribuirea de frecven?e de c?tre stat se afla în rela?ii de concuren?? cu transferul de c?tre particulari al drepturilor de utilizare a frecven?elor.

129. Înainte de atribuirea licen?elor UMTS prin licita?ie nu era disponibil? nicio licen?? de acest tip pe pia?a Regatului Unit. Mai mult, comercializarea licen?elor nici nu era posibil? din punct de vedere juridic. Nu se putea prevedea dac? ?i când va fi adoptat cadrul juridic necesar în acest scop.

130. Este adev?rat c? în hot?rârea Taksatorringen(61) Curtea a stabilit în esen?? c? articolul 13(A) alineatul (1) litera (f) din A ?asea directiv? vizeaz? de asemenea denatur?ri ale concuren?ei pe care scutirea ar fi susceptibil? s? le produc? în viitor. Totu?i, este necesar ca riscul de denaturare a concuren?ei s? fie real(62).

131. Chiar dac? în prezent niciun concurent nu ofer? prest?ri concurente supuse taxei pe valoarea ad?ugat?, riscul de denaturare a concuren?ei poate fi real. Într?adev?r, o situa?ie ini?ial? dezavantajoas? este susceptibil? prin ea îns??i s? descurajeze poten?ialii concuren?i s? ac?ioneze pe pia???. În schimb, un risc real de această natur? este exclus atunci când, din cauza contextului juridic, niciun concurent poten?ial nu poate face o ofert? care s? concureze cu frecven?ele atribuite de stat.

132. Dac? ulterior, dup? instituirea sistemului de comercializare de frecven?e, statul atribuie din nou licen?e, va trebui s? fie reexaminat regimul taxei pe valoarea ad?ugat? *pentru acea etap? a atribuirii de licen?e*(63). Regimul taxei pe valoarea ad?ugat? al atribuirilor ulterioare de licen?e de c?tre stat nu ar avea totu?i efect retroactiv în ceea ce prive?te atribuirea de licen?e din 2000 din spe??.

133. Reclamantele invoc? în plus o denaturare a concuren?ei pentru urm?torul motiv: dac? un operator de telecomunica?ii mobile dobânde?te de la o alt? întreprindere o licen?? dup? instituirea sistemului de comercializare de licen?e ?i pentru aceasta trebuie s? pl?teasc? taxa pe valoarea ad?ugat?, acest dobânditor este dezavantajat în raport cu concuren?ii care ar fi ob?inut înainte o licen?? de la stat cu scutire de tax? pe valoarea ad?ugat?. Este adev?rat c? subdobânditorul unei licen?e poate, în general, s? deduc?, ca tax? achitat? în amonte, taxa pe valoarea ad?ugat?, îns? aceasta ar fi înso?it? în anumite împrejur?ri de o pierdere temporar? de lichidit??i.

134. Totu?i, dup? cum am afirmat, trebuie s? existe un raport poten?ial de concuren?? în momentul respectivei opera?iuni. Eventualitatea cre?rii ulterioare a condi?iilor legale necesare în acest scop nu este suficient?. Calificarea drept persoan? impozabil? nu poate depinde de previziuni mai mult sau mai pu?in incerte.

135. Complet independent de aceasta, operațiunea desfășurată de stat ar trebui impozitat? numai dacă lipsa impozitării ar fi condus, conform constatărilor instanței de trimitere, la denaturări semnificative ale concurenței, în sensul articolului 4 alineatul (5) al doilea paragraf din A șasea directivă.

136. Spre exemplu, aceasta ar avea loc în cazul în care statul furnizează consumatorilor finali aceeași prestație ca și particularii, astfel încât clienții ar trebui să plătească într-un caz prețul fără taxă pe valoarea adăugată, iar în celălalt caz prețul majorat cu taxa pe valoarea adăugată(64). Întrucât consumatorii finali nu ar avea dreptul la deducerea taxei pe valoarea adăugată, prestarea operatorului privat ar fi mai scumpă, la nivelul sumei careia s-a aplicat taxa pe valoarea adăugată.

137. Dacă, în schimb, o persoană impozabilă dobândește o licență UMTS de la un particular, numai în cazuri speciale și într-o măsură relativă această dobândire ar fi mai puțin interesantă decât dacă ar obține licența de la stat, deoarece taxa pe valoarea adăugată fie poate fi dedusă imediat ca taxă aferentă intrărilor, fie poate fi recuperată într-un termen scurt. Cheltuielile legate de prefinanțare pot reprezenta cu siguranță sume importante în valoare absolută, dar, prin raportare la cheltuielile totale ocazionate de achiziționarea licențelor de utilizare a frecvențelor UMTS, aceste cheltuieli nu ating, în general, niveluri susceptibile de a provoca denaturări semnificative ale concurenței.

138. În plus, în 2000, nu putea fi în niciun mod prevăzută cu certitudine punerea în aplicare a sistemului de comercializare de frecvențe, care încă nu este efectiv pus în aplicare nici în acest moment în Regatul Unit. Contextul global al pieței se modifică adesea cu atât mai mult cu cât crește perioada cuprinsă între atribuirea licențelor de către stat și posibilitatea unei a doua achiziționări. Alți factori, cum ar fi noua estimare a valorii economice a licențelor prin raportare la apariția unor modalități tehnice concurente pentru telecomunicațiile mobile UMTS, dobândesc o cu totul altă pondere decât eventualul inconvenient financiar care decurge din imobilizarea temporară a taxei aferente intrărilor. Această apreciere demonstrează de asemenea că nu poate fi admisă existența unei denaturări a concurenței în sensul articolului 4 alineatul (5) al doilea paragraf din A șasea directivă decât în cazul în care prestațiile sunt disponibile în același moment și în care dobânditorul potențial poate alege între două oferte comparabile.

139. Prin urmare, trebuie să se răspundă astfel la a patra întrebare:

Nu există o denaturare semnificativă a concurenței în sensul articolului 4 alineatul (5) al doilea paragraf din A șasea directivă decât în cazul în care calificarea drept persoană neimpozabilă a statului implică un risc real de a afecta serios concurența operatorilor care oferă în acel moment sau potențial prestații concurente. Un astfel de risc nu există în principiu atunci când, în momentul în care statul oferă prestarea, condițiile legale nu permit ca operatorii privați să ofere pe piață prestații concurente cu prestațiile statului.

C – Cu privire la a șasea întrebare: interpretarea în conformitate cu directiva a prevederilor interne de transpunere a articolului 4 alineatul (5) din A șasea directivă

140. În temeiul articolului 41 alineatul 2 din VAT Act 1994, United Kingdom Treasury a emis instrucțiuni fiscale prin care un anumit număr de activități ale administrației publice – printre care acordarea de licențe și telecomunicațiile – sunt supuse taxei pe valoarea adăugată(65).

141. Astfel cum a stabilit Curtea în hotărârea Fazenda Pública/Câmara Municipal do Porto(66), statele membre pot transpune articolul 4 alineatul (5) al doilea paragraf din A șasea directivă creând cadrul legal și încredinșând administrației sarcina de a decide, conform criteriilor legale,

dac? o activitate a statului trebuie s? fie supus? taxei pe valoarea ad?ugat? pentru a ?mpiedica denatur?ri semnificative ale concuren?ei.

142. Instan?a de trimitere solicit? s? se determine inciden?a principiului care stabile?te c? dreptul intern trebuie interpretat ?n conformitate cu directiva, enun?at ?n hot?r?rea Marleasing(67), asupra aplic?rii respectivelor norme de drept intern.

143. Acest principiu stabile?te c? orice instan?? na?ional? trebuie s? aplice dreptul na?ional, cu at?t mai mult dispozi?iile unei legi adoptate special pentru transpunerea unei directive, interpret?ndu?l ?n lumina textului ?i a scopului directivei pentru atingerea rezultatului prev?zut la articolul 249 al treilea paragraf CE(68).

144. Acest principiu trebuie respectat ?n aplicarea oric?rei norme de drept intern. El se aplic? de asemenea ?n privin?a instruc?iunilor administrative care, pentru transpunerea articolului 4 alineatele (1) ?i (5) din A ?asea directiv?, determin? prest?rile impozabile ale administra?iei publice.

145. Reclamantele sus?in totu?i c? principiul interpret?rii dreptului intern ?n conformitate cu directiva nu este aplicabil instruc?iunilor fiscale, ?ntruc?t administra?ia fiscal? le?ar fi emis ?n temeiul competen?ei de apreciere pe care i?o confer? directiva.

146. Nu putem fi de acord cu reclamantele cu privire la aceast? sus?inere. Atunci c?nd, pentru transpunerea articolului 4 alineatul (5) al doilea paragraf din A ?asea directiv?, autorit??ile na?ionale consider? c? anumite activit??i ale organismelor publice sunt impozabile, ele respect? cadrul juridic al directivei. ?n plus, existen?a unei denatur?ri semnificative a concuren?ei presupune mai ?nt?i, dup? cum am spus, ca prest?rile statului s? fie concurente cu prest?ri similare ale particularilor ?n momentul oferirii lor. A ?asea directiv? nu confer? autorit??ilor na?ionale competen?a de a supune taxei pe valoarea ad?ugat? o prestare pe care statul o ofer? ?n calitate de autoritate public? atunci c?nd nu exist?, ?n leg?tur? cu aceasta, niciun raport de concuren?? pentru motive juridice ?i ?n cazul ?n care nu ne afl?m ?ntr?o situa?ie prev?zut? la articolul 4 alineatul (5) al treilea paragraf coroborat cu anexa D la A ?asea directiv?.

147. ?n continuare, reclamantele sus?in c? statul nu poate invoca interpretarea conform? cu directiva ?n detrimentul particularilor. Aceast? analiz? este ?i ea inexact?. Obliga?ia instan?elor de a interpreta dreptul intern ?n conformitate cu directiva exist? independent de consecin?ele negative pe care le poate avea pentru particulari. Curtea a subliniat astfel obliga?ia de interpretare ?n conformitate cu directivele chiar ?i ?n litigii ?ntre particulari ?i ?n care raportarea la dreptul comunitar are inevitabil un efect defavorabil pentru una dintre p?r?ile private(69). Aceasta a recunoscut de asemenea c? un motiv ?ntemeiat pe o directiv? poate avea indirect efecte negative asupra particularilor(70).

148. Jurispruden?a constant? ?n sensul c? o directiv? nu poate, ?n sine, s? dea na?tere unor obliga?ii ?n sarcina unui particular ?i, prin urmare, nu poate fi invocat? ea ?ns??i ?mpotriva acestuia(71) nu se opune acestei interpret?ri. Aceast? abordare a Cur?ii este valabil? numai cu privire la aplicabilitatea direct? a directivei, nu ?i la interpretarea conform? cu directivele. ?ntr?adev?r, interpretarea conform? cu directivele nu se refer? la obliga?ii pe care ?ns??i directiva le?ar impune particularilor, ci la legisla?ia intern?, care trebuie aplicat? cu respectarea directivei.

149. Este de competența instanței naționale să stabilească dacă este posibil, în speță, să interpreteze dreptul intern în conformitate cu directiva. În această privință, nu trebuie avute în vedere numai instrucțiunile fiscale în sine. Instanța națională trebuie mai degrabă să aibă în vedere dreptul intern în ansamblu pentru a aprecia în ce măsură poate fi aplicat astfel încât să nu se ajungă la un rezultat contrar celui prevăzut prin A șasea directivă(72).

150. Dacă dreptul intern, prin aplicarea metodelor de interpretare recunoscute de acesta, permite, în anumite împrejurări, interpretarea unei dispoziții din ordinea juridică internă astfel încât să se evite un conflict cu o altă normă de drept intern sau reducerea în acest scop a sferei acestei dispoziții prin neaplicarea ei decât în măsura în care este compatibilă cu respectiva normă, instanța are obligația de a utiliza aceleși metode pentru atingerea rezultatului urmărit prin A șasea directivă(73). Dreptul comunitar nu impune totuși ca interpretarea conformă cu directiva a dreptului intern să fie *contra legem*(74).

151. Prin urmare, trebuie să se răspundă astfel la a șasea întrebare preliminară:

În măsura în care un stat membru decide să pună în aplicare articolul 4 alineatele (1) și (5) din A șasea directivă prin adoptarea unei legi care permite autorităților publice să adopte instrucțiuni prin care se indică prestările autorităților publice care trebuie asimilate unor operațiuni impozabile și dacă autoritățile publice adoptă norme în temeiul acestei abilitări, instanța națională este obligată să aplice aceste dispoziții interpretând în modul cel mai larg posibil dreptul intern în raport cu textul și cu scopul Celei de a șasea directive pentru atingerea rezultatului stabilit prin directivă și, astfel, pentru conformitatea cu articolul 249 al treilea paragraf CE.

V – Concluzie

152. În concluzie, propunem să se răspundă astfel întrebărilor adresate de VAT and Duties Tribunal, London:

„1. Atribuirea prin licitație, realizată de un organism de stat, a licențelor care cuprind dreptul de utilizare pe o perioadă dată a unei părți determinate a spectrului electromagnetic pentru oferirea de servicii de telecomunicații mobile trebuie asimilat, în condițiile litigiului din acțiunea principală, exploatarea unui bun necorporal în scopul obținerii de venituri cu caracter de continuitate și, astfel, unei activități economice în sensul articolului 4 alineatele (1) și (2) din A șasea directivă 77/388/CEE a Consiliului din 17 mai 1977 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri – sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată: baza unitară de evaluare.

2. Noțiunea «telecomunicații», care figurează în anexa D punctul 1 la A șasea directivă, nu acoperă, în stadiul actual de evoluție, atribuirea de către stat a licențelor UMTS.

3. Prin activități desfășurate în calitate de autorități publice, în sensul articolului 4 alineatul (5) primul paragraf din A șasea directivă, se înțelege activitățile pe care le exercită organismele de drept public în cadrul unui regim special de drept public. Împrejurarea că statul se achită de îndatoririle care i-au fost încredințate în mod exclusiv recurgând la o procedură cunoscută de dreptul civil sau că obține venituri importante din activitatea sa nu exclude faptul că acesta acționează în calitate de autoritate publică.

4. Nu există o denaturare semnificativă a concurenței în sensul articolului 4 alineatul (5) al doilea paragraf din A șasea directivă decât în cazul în care calificarea drept persoană neimpozabilă a statului implică un risc real de a afecta serios concurența operatorilor care oferă în acel moment sau potențial prestări concurente. Un astfel de risc nu există în principiu atunci când,

în momentul în care statul oferă prestarea, condițiile legale nu permit ca operatorii privați să ofere pe piață prestări concurente cu prestațiile statului.

5. În măsura în care un stat membru decide să pună în aplicare articolul 4 alineatele (1) și (5) din Așasea directivă prin adoptarea unei legi care permite autorităților publice să adopte instrucțiuni prin care se indică prestațiile autorităților publice care trebuie asimilate unor operațiuni impozabile și dacă autoritățile publice adoptă norme în temeiul acestei abilitări, instanța națională este obligată să aplice aceste dispoziții interpretând în modul cel mai larg posibil dreptul intern în raport cu textul și cu scopul Celei de așasea directive pentru atingerea rezultatului stabilit prin directivă și astfel pentru conformitatea cu articolul 249 al treilea paragraf CE.”

1 – Limba originală: germana.

2 – IMT2000: International Mobile Telecommunications2000 (Comunicații mobile internaționale2000) este o normă stabilită de Uniunea Internațională de Telecomunicații (UIT); UMTS: Universal Mobile Telecommunications System (Sistemul universal de telecomunicații mobile) [norme stabilite în cadrul Conferinței Europene a Administrațiilor de Poștă și Telecomunicații (CEPT) și de Institutul European de Reglementare în Comunicații (ETSI) care reprezintă o parte a așezurii familiei – IMT2000].

3 – Este vorba, într-o oarecare măsură, despre o taxă pe valoarea adăugată plătită fără ca nimeni să își dea seama, astfel cum corect a arătat agentul guvernului olandez în cadrul ședinței în fața Curții.

4 – Așasea directivă 77/388/CEE a Consiliului din 17 mai 1977 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri – sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată: baza unitară de evaluare (JO L 145, p. 1).

5 – Cauza C-284/04, T-Mobile Austria și alții.

6 – Dreptul de utilizare a frecvențelor a fost atribuit prin licitație în special în Austria, Belgia, Cipru, Danemarca, Germania, Italia, Republica Cehă, Regatul Unit, Țările de Jos și Ungaria. În Finlanda, Franța, Luxemburg, Polonia, Portugalia, Slovacia, Slovenia, Spania și Suedia, beneficiarii au fost selectați în temeiul unei cereri de ofertă (numit „beauty contest”). Atribuirea licențelor nu a fost supusă taxei pe valoarea adăugată în statele menționate, cu excepția Ungariei și a Finlandei. În Finlanda, licențele au fost atribuite gratuit.

7 – CEPT este o organizație internațională la care sunt în prezent afiliate autoritățile de reglementare în domeniul poștei și telecomunicațiilor din 46 de state europene (informații suplimentare se pot găsi pe prima pagină a site-ului organizației: www.cept.org).

8 – Prin această decizie, benzile de frecvență de 1900-1980 MHz, 2010-2025 MHz și 2110-2170 MHz sunt rezervate aplicațiilor UMTS terestre, iar benzile de 1980-2010 MHz și 2170-2200 MHz sunt atribuite aplicațiilor UMTS care folosesc sateliți.

9 – A se vedea în această privință informațiile de pe prima pagină a site-ului Oficiului European pentru Radiocomunicații (ERO): www.ero.dk/ecc

10 – Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 10 aprilie 1997 privind un cadru comun pentru autorizări generale și licențele individuale în domeniul serviciilor de telecomunicații (JO L 117, p. 15), abrogată începând din 24 iulie 2003 prin Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru

rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru) (JO L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195).

11 – Citat la nota de subsol 10.

12 – JO 1999, L 17, p. 1.

13 – În stadiul actual al tehnicii, exploatarea unei rețele necesită o frecvență pentru fluxurile ascendente și una pentru fluxurile descendente (Frequency Division Duplex – FDD). Licențele A, C, D și E cuprind, fiecare, în plus, o bandă dublă de 5 MHz care poate fi utilizată pentru împărțirea timpului (Time Division Duplex TDD).

14 – BT3G aparținea în acel moment British Telecommunications Plc; după sciziunea activităților de comunicații mobile ale BT sub formă de mm02, BT3G și-a modificat denumirea în 02 Third Generation Limited.

15 – Hotărârile din 12 septembrie 2000, Comisia/Grecia (C-260/98, Rec., p. I-6537, punctul 26), și Comisia/Regatul Unit (C-359/97, Rec., p. I-6355, punctul 41), hotărârea din 21 februarie 2006, University of Huddersfield (C-223/03, Rec., p. I-1751, punctul 47); a se vedea de asemenea hotărârea din 26 martie 1987, Comisia/Țările de Jos (235/85, Rec., p. 1471, punctul 8), precum și, în același sens, în special hotărârea din 14 februarie 1985, Rompelman (268/83, Rec., p. 655, punctul 19), și hotărârea din 27 noiembrie 2003, Zita Modes (C-497/01, Rec., p. I-14393, punctul 38).

16 – Hotărârea din 6 aprilie 1995, BLP Group (C-4/94, Rec., p. I-983, punctul 24), și hotărârea din 12 ianuarie 2006, Optigen și alții (C-354/03, C-355/03 și C-484/03, Rec., p. I-483, punctul 45).

17 – A se vedea hotărârile citate la nota de subsol 16.

18 – Dacă plata redevenței nu ar intra de la bun început în domeniul de aplicare al celei de a șasea directive, nu ar fi fost necesar să se precizeze la articolul 4 alineatul (5) primul paragraf că statul nu este asimilat unei persoane impozabile, chiar dacă percepe redevențe pentru activitatea proprie.

19 – În conformitate cu articolul 10 alineatul (1) din Directiva 97/13, statele membre pot limita numărul de licențe individuale numai în măsura necesară pentru a garanta utilizarea eficientă a spectrului radiofrecvențelor.

20 – A se vedea hotărârile Comisia/Țările de Jos (citată la nota de subsol 15, punctul 10), Comisia/Grecia (citată la nota de subsol 15, punctul 28) și Comisia/Regatul Unit (citată la nota de subsol 15, punctul 43).

21 – A se vedea jurisprudența citată la nota de subsol 15.

22 – Hotărârea din 19 ianuarie 1994, SAT Fluggesellschaft (C-364/92, Rec., p. I-43, punctul 30); a se vedea de asemenea, în această privință, hotărârea din 18 martie 1997, Diego Calì & Figli (C-343/95, Rec., p. I-1547, punctele 22 și 23), și hotărârea din 19 februarie 2002, Wouters și alții (C-309/99, Rec., p. I-1577, punctul 57).

23 – Hotărârea din 4 decembrie 1990, Van Tiem (C-186/89, Rec., p. I-4363, punctul 18), hotărârea din 26 iunie 2003, KapHag (C-442/01, Rec., p. I-6851, punctul 37), hotărârea din 29 aprilie 2004, EDM (C-77/01, Rec., 2004, p. I-4295, punctul 48), și hotărârea din 21 octombrie 2004, BBL (C-8/03, Rec., p. I-10157, punctul 36).

24 – Hotărârea din 26 septembrie 1996, Enkler (C-230/94, Rec., p. I-4517, punctul 22), hotărârea din 27 ianuarie 2000, Heerma (C-23/98, Rec., p. I-419, punctul 19). A se vedea de asemenea hotărârea din 14 februarie 1985, Rompelman (268/83, Rec., p. 655), în care Curtea a considerat că achiziționarea unui drept de suprafață asupra unei părți de imobil în construcție constituie o activitate economică.

25 – A se vedea, de exemplu, versiunea în limba engleză: „for the purpose of obtaining income therefrom on a continuing basis”; în limba franceză: „en vue d'en retirer des recettes ayant un caractère de permanence”; în limba italiană: „per ricavarne introiti aventi un certo carattere di stabilità”; în limba spaniolă: „con el fin de obtener ingresos continuados en el tiempo”.

26 – Hotărârea Enkler (citată la nota de subsol 24, punctul 20).

27 – Hotărârea Enkler (citată la nota de subsol 24, punctul 27).

28 – Hotărârea din 20 iunie 1996, Wellcome Trust (C-155/94, Rec., p. I-3013, punctul 32 și următoarele) și hotărârea EDM (citată la nota de subsol 23, punctul 57 și următoarele). A se vedea cauzele având ca obiect deținerea și achiziționarea de acțiuni: hotărârea KapHag, (citată la nota de subsol 23, punctul 38) și hotărârea din 26 mai 2005, Kretztechnik (C-465/03, Rec., p. I-4357, punctul 19 și următoarele).

29 – A se vedea concluziile avocatului general Mischo în care arată în mod detaliat că articolul 4 alineatul (5) este, pentru a spune astfel, conceput pe niveluri și structurat în excepții și excepții de la excepții [concluziile din 15 martie 1989 în cauza Comune di Carpaneto Piacentino și alții (231/87 și 129/88, Rec., p. 3233, punctul 8)].

30 – Hotărârea din 17 octombrie 1989, Comune di Carpaneto Piacentino și alții (citată la nota de subsol 29, punctul 22).

31 – A se vedea concluziile prezentate de avocatul general Alber la 29 iunie 2000 în cauza Fazenda Pública (C-446/98, Rec., p. I-11435, punctul 69).

32 – În anexa D se menționează în total 13 tipuri de activități în afară de telecomunicații, în special furnizarea de apă, gaz, electricitate, transportul de bunuri și de pasageri, prestările de servicii portuare și aeroportuare, organizarea de târguri și expoziții cu caracter comercial, activitățile organismelor comerciale de publicitate, activitățile agenților de voiaj, operațiunile cantinelor industriale și altele.

33 – Guvernul Regatului Unit face referire în această privință la definiția serviciilor de telecomunicații formulată la articolul 2 punctul 4 din Directiva 90/387/CEE a Consiliului din 28 iunie 1990 de instituire a pieței comune a serviciilor de telecomunicații prin punerea în aplicare a operării de rețele deschise (Open Network Provision - ONP) (JO L 192 p. 1), abrogată între timp, conform cerinței „serviciile de telecomunicații” [reprezintă] serviciile care constau, în întregime sau parțial, în transmiterea și în direcționarea de semnale într-o rețea de telecomunicații prin procedee de telecomunicații, cu excepția radiodifuziunii și a televiziunii.

34 – A se vedea în această privință concluziile pe care le-am prezentat la 13 iulie 2006 în cauza Robins și Burnett (C-278/05, Rec., p. I-1053, punctele 80 și 81).

35 – Dispoziția a fost introdusă prin Directiva 1999/59/CE a Consiliului din 17 iunie 1999 de modificare a Directivei 77/388/CEE privind regimul taxei pe valoarea adăugată aplicabil în serviciile de telecomunicații (JO L 162, p. 63).

36 – A se vedea, în afară de versiunea în limba germană, versiunea în limba italiană (ivi compresa la cessione e la concessione, ad esse connesse, di un diritto di utilizzazione a *infrastrutture* per la trasmissione, l'emissione o la ricezione), versiunea în limba olandeză (met inbegrip van de daarmee samenhangende overdracht en verlening van rechten op het gebruik van *infrastructuur* voor de transmissie, uitzending of ontvangst) și versiunea în limba franceză (y compris la cession et la concession y afférentes d'un droit d'utilisation de *moyens* pour une telle transmission, émission ou réception – sublinierea noastră).

37 – A se vedea hotărârea din 27 martie 1990, Cricket St. Thomas (C-372/88, Rec., p. I-1345, punctul 19), hotărârea din 5 iunie 1997, SDC (C-2/95, Rec., p. I-3017, punctul 22), și hotărârea din 14 septembrie 2000, D (C-384/98, Rec., p. I-6795, punctul 16).

38 – A se vedea al patrulea considerent al Directivei 1999/59 (citată la nota de subsol 35), care are următorul cuprins:

„Ar trebui luate măsuri pentru a se garanta, în mod special, că serviciile de telecomunicații folosite de clienții stabiliți în Comunitate sunt impozitate în cadrul Comunității.” [traducere neoficială]

39 – A se vedea, recent, hotărârea din 4 mai 2006, Abbey National și alții (C-169/04, Rec., p. I-4027, punctul 61 și următoarele), precum și punctul 73 și următoarele din concluziile pe care le-am prezentat în această cauză la 8 septembrie 2005.

40 – JO L 192, p. 1. Directiva 90/387 a fost abrogată între timp prin Directiva 2002/21 (citată la nota de subsol 10). Definiția serviciilor de comunicații electronice care figurează la articolul 2 litera (c) din noua directivă cadru include telecomunicațiile și are la bază, ca și precedentă, transmiterea de semnale prin rețele de comunicații electronice.

41 – Concluzii prezentate în cauza Fazenda Pública (citată la nota de subsol 31, punctul 69).

42 – Comisia intenționează totuși să adopte o atitudine orientată mai mult spre piață în ceea ce privește gestionarea frecvențelor [a se vedea comunicarea Comisiei din 14 septembrie 2005, O abordare care are la bază piața, în domeniul gestionării spectrului radioelectric în Uniunea Europeană, COM (2005) 400 final].

43 – A se vedea în această privință, mai jos, punctul 102 și următoarele.

44 – A se vedea analiza consacrată celei de a patra întrebări preliminare (mai jos, punctul 124 și următoarele).

45 – Hotărârea din 25 iulie 1991, Ayuntamiento de Sevilla (C-202/90, Rec., p. I-4247, punctul 18), precum și hotărârile Comisia/Grecia (citată la nota de subsol 15, punctul 34) și Comisia/Regatul Unit (citată la nota de subsol 15, punctul 49).

46 – Hotărârea din 14 decembrie 2000, Fazenda Pública (C-446/98, Rec., p. I-11435, punctele 16 și 17).

- 47 – Curtea face referire la hotărârea din 17 octombrie 1989, Comune di Carpaneto Piacentino și alții (citată anterior la nota de subsol 30, punctul 15), și la hotărârea din 15 mai 1990, Comune di Carpaneto Piacentino și alții (C-4/89, Rec., p. I-1869, punctul 10).
- 48 – Curtea face referire la hotărârile citate la nota de subsol 15, Comisia/Regatul Unit (punctul 50) și Comisia/Grecia (punctul 35), precum și la alte hotărâri pronunțate în cauze paralele.
- 49 – Hotărârile din 17 octombrie 1989, Comune di Carpaneto Piacentino și alții (citată la nota de subsol 30, punctul 13), și Fazenda Pública (citată la nota de subsol 46, punctul 19).
- 50 – A se vedea articolul 4 din WTA 1998.
- 51 – Hotărârile Comisia/Regatul Unit (citată la nota de subsol 15, punctul 15) și Comisia/Grecia (citată la nota de subsol 15, punctul 36).
- 52 – Citată la nota de subsol 46, punctul 22.
- 53 – A se vedea hotărârea din 15 mai 1990, Comune di Carpaneto Piacentino și alții (citată la nota de subsol 47, punctul 11).
- 54 – Nici în hotărârea Fazenda Pública (citată la nota de subsol 46, punctul 22) Curtea nu a analizat separat închirierea unui loc de parcare, ci, în general, administrarea locurilor publice de parcare.
- 55 – Hotărârea din 4 octombrie 1995, Armbrecht (C-291/92, Rec., p. I-2775). A se vedea în special, în ceea ce privește deducerea taxei achitate în amonte care grevează bunurile utilizate în cadrul exercitării puterii publice, hotărârea din 2 iunie 2005, Waterschap Zeeuws Vlaanderen (C-378/02, Rec., p. I-4685).
- 56 – Hotărârea din 25 februarie 1999, CPP (C-349/96, Rec., p. I-973, punctul 29). A se vedea de asemenea hotărârea din 27 octombrie 2005, Levob (C-41/04, Rec., p. I-9433, punctul 20).
- 57 – A se vedea de asemenea concluziile pe care le-am prezentat la 4 mai 2006 în cauza Talacre Beach Caravan Sales (C-251/05, nepublicate încă în Recueil, punctul 32 și următoarele).
- 58 – A se vedea hotărârea din 15 decembrie 1995, Bosman și alții (C-415/93, Rec., p. I-4921, punctul 61), și hotărârea din 13 martie 2001, PreussenElektra (C-379/98, Rec., p. I-2099, punctul 39).
- 59 – Hotărârea din 17 octombrie 1989, Comune di Carpaneto Piacentino și alții (citată la nota de subsol 30, punctul 24). A se vedea de asemenea hotărârea din 8 iunie 2006, Feuerbestattungsverein Halle (C-430/04, nepublicată încă în Recueil, punctul 25).
- 60 – Hotărârea Waterschap Zeeuws Vlaanderen (C-378/02, Rec., p. I-4685, punctul 32).
- 61 – Hotărârea din 20 noiembrie 2003, Taksatorringen (C-8/01, Rec., p. I-13711).
- 62 – Hotărârea Taksatorringen (citată la nota de subsol 61, punctul 63).
- 63 – În conformitate cu Decizia CER (Comitetul European pentru Radiocomunicații) (02) 06, banda 2500-2690 MHz va trebui eliberată până la data de 1 ianuarie 2008 pentru sistemele IMT-2000, în plus față de frecvențele pentru care s-au atribuit deja licențe pentru primele servicii 3G.

64 – Ipoteza formulată de reclamante în care o persoană care nu este supusă impozitului (de exemplu, un organism public), care nu are dreptul de deducere a taxei pe valoarea adăugată, dobândește o frecvență pare puțin probabilă. Dacă un organism public utilizează frecvența în conformitate cu destinația sa, în scopul de a oferi prestări de telecomunicații cu titlu oneros, el este supus impozitării în conformitate cu articolul 4 alineatul (5) al treilea paragraf coroborat cu anexa D la a șasea directivă. Cu atât mai ipotetică este și ideea că deducerea ar putea fi exclusă atunci când licențele nu sunt utilizate pentru activități supuse taxei pe valoarea adăugată.

65 – A se vedea punctele 12 și 13 de mai sus.

66 – Citat la nota de subsol 46, punctul 32.

67 – Hotărârea din 13 noiembrie 1990, Marleasing (C-106/89, Rec., p. I-4135, punctul 8). Menționat pentru prima oară în hotărârea din 10 aprilie 1984, Von Colson și Kamann (14/83, Rec., p. 1891, punctul 26). A se vedea în plus hotărârea din 14 iulie 1994, Faccini Dori (C-91/92, Rec., p. I-3325, punctul 26), și hotărârea din 5 octombrie 2004, Pfeiffer și alții (C-397/01-C-403/01, Rec., p. I-8835, punctul 113).

68 – Hotărârile Von Colson și Kamann (citată anterior la nota de subsol 67, punctul 26), Marleasing (citată anterior la nota de subsol 67, punctul 8), Faccini Dori (citată la nota de subsol 67, punctul 26) și Pfeiffer și alții (citată la nota de subsol 67, punctul 113).

69 – A se vedea hotărârile citate anterior la nota de subsol 67 (cu excepția hotărârii Von Colson și Kamann).

70 – Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Wells (C-201/02, Rec., p. I-723, punctul 57).

71 – Hotărârile din 26 februarie 1986, Marshall (152/84, Rec., p. 723, punctul 48), Marleasing (citată la nota de subsol 67, punctul 6), Faccini Dori (citată la nota de subsol 67, punctul 20), Wells (citată la nota de subsol 70, punctul 57), precum și Pfeiffer și alții (citată la nota de subsol 67, punctul 108).

72 – A se vedea în acest sens hotărârea din 25 februarie 1999, Carbonari și alții (C-131/97, Rec., p. I-1103, punctele 49 și 50), precum și hotărârea Pfeiffer și alții (citată la nota de subsol 67, punctul 115).

73 – Hotărârea Pfeiffer și alții (citată la nota de subsol 67, punctul 116).

74 – A se vedea hotărârea din 16 iunie 2005, Pupino (C-105/03, Rec., p. I-5285, punctul 47). Această hotărâre se referă la o decizie-cadru având ca temei Tratatul UE. Fragmentul citat este valabil de asemenea pentru directivele adoptate în temeiul Tratatului CE.